

2015-12-18

Kommunstyrelsens kansli

Handläggare, titel, telefon

Emma Jensen, utredare

072- 709 77 64

Utredning om språkutveckling för sverigefinska barn, ungdomar och unga vuxna

1. Inledning

Den starka assimilatoriska inställningen till finländarna under 1960- och 1970-talen ligger delvis till grund för tvåspråkighetens avtagande hos den sverigefinska minoriteten. Nyanlända finländare uppmanades att endast tala svenska med barnen så de, men också föräldrarna själva, lärde sig majoritetssamhällets språk.¹ Det är vanligt att minoriteter som lever i majoritetssamhällen överger sitt eget språk då de utsätts för ett starkt assimileringstryck från majoritetens sida. Det sker en så kallad språkbytesprocess, som innebär att ett språk stegvis förlorar funktioner, talare och uttrycksmedel.² Flera av minoritetsspråken i Sverige, där bland annat finskan, är inne i en så kallad språkbytesprocess som innebär att språket tappar mark i förhållande till majoritetsspråket svenska.

1.1 Syfte

Syftet med utredningen är att kartlägga behovet av kultur- och fritidsaktiviteter som främjar utvecklandet av det finska språket för sverigefinska barn, ungdomar och unga vuxna.

2. Slutsatser och förslag

Utredningen har identifierat olika problemområden som hämmar revitaliseringen (språkbevarandet) av det finska språket. Ett problem berör de stereotypiska uppfattningar om vem som är sverigefinsk eller inte, vilket skapas av både minoritet- och majoritetssamhället. Majoritetssamhällets

¹ Huss, Leena., Syrjänen Schaal, Kaisa. *Sverigefinnarna och det finska språket – en analys av språkbevarande och strategiska vägval*. 2013-03-22, s. 5

² SOU 2005:4, *Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd*. s. 54

uppfattningar eller normer inom gruppen kan leda till exkludering inom minoriteten. Ytterligare ett problemområde som identifieras är bristen på kunskap i samhället om de nationella minoriteterna. Det finns risk att minoritetsgruppens inflytande minskar om majoritetssamhället inte intresserar sig och arbetar kontinuerligt med frågor som berör gruppen. Skyddet av nationella minoriteter och minoritetsspråk är viktigt ur demokratisk synvinkel, minoriteten kan aldrig själv ta makten eller tvinga majoritetsbefolkningen till att acceptera och värna om frågor som berör dem. Minoriteter är i många lägen beroende av majoritetens öppenhet.

Utredningen föreslår att finskt förvaltningsområde i Norrköpings kommun tar fram en handlingsplan för sverigefinska barn, ungdomar och unga vuxna. Handlingsplanen ska innehålla preciserade kultur- och fritidsaktiviteter som gynnar revitaliseringen av det finska språket, men som också ger ett ökat intresse för finsk kultur och en ökad kunskap om minoriteter. Det är viktigt att revitaliseringsarbetet görs hos barn och ungdomar – om språkkunskaperna inom denna grupp ökar kan språket hållas levande men också växa sig starkare.

Utredningen föreslår att aktiviteterna i så stor utsträckning som möjligt ska genomföras på finska, men att det svenska språket också får ta plats i dessa forum. Risker är annars att den grupp inom minoriteten som inte talar finska eller talar väldigt lite finska inte vill delta.

3. Bakgrund

I Sverige finns det fem erkända nationella minoriteter; urfolket samer, sverigefinländare, judar, tornedalingar samt romer. För att räknas som nationell minoritet i Sverige ska gruppen ha en uttalad samhörighet och en icke dominerade ställning i samhället, ha en religiös-, språklig-, traditionell- och/eller kulturell tillhörighet. Det ska också finnas en vilja och strävan att behålla sin identitet och historia med Sverige.³

De nationella minoriteterna har under olika perioder varit utsatta, marginaliserade och kränkta. Grupperna har blivit utsatta för rasbiologisk forskning, tvångsassimilering och tvångsförflyttningar. Det var också vanligt att barn togs ifrån sina föräldrar när de började skolan så de inte längre skulle prata sitt eget språk.

Alla fem minoritetsgrupper har en lång historia i Sverige. Finländare har immigrerat till Sverige under århundraden, men strömmarna var som mest omfattande under 1960- och 1970-talen i och med arbetskraftinvandringen.

Det uppskattas bo 708 939 personer i Sverige med finländsk bakgrund, något exakt siffra finns inte då registrering av etnisk tillhörighet som grund inte är tillåten. Hela 8,9 procent av alla barn i Sverige har en finsk

³ Proposition; Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99), s. 31

bakgrund.⁴ Sverigefinsk är den person som har finska rötter, men som är bosatt i Sverige och själv känner en tillhörighet till gruppen. År 2000 erkände Sveriges riksdag sverigefinländare som en nationell minoritet och det finska språket som nationellt minoritetsspråk. Uppskattningsvis talar omkring 200 000 personer i Sverige finska.

3.1 Lagar och bestämmelser

3.1.1 Vad säger minoritetslagen

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, LoNM, syftar till att stärka de nationella minoriteternas rättigheter och ge stöd till minoritetsspråket så att det inte går förlorat. Genom lagen ska de nationella minoriteterna bland annat kunna behålla och utveckla sin kultur, få inflytande i frågor som berör dem samt få använda minoritetsspråken i kontakt med förvaltningsmyndigheter och domstolar. Lagen mår framförallt om barns och ungdomars rättigheter, lagen säger att deras utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.⁵

Språklagen (2009:600) som reglerar bestämmelserna om de nationella minoritetsspråken trädde i kraft den 1 juli 2009 och syftar bland annat till att värna om den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk. Nationella minoriteters språk behöver en kontinuerlig stimulans för att överleva annars riskerar en del av minoritetsspråken att försvinna.

3.1.2 FN:s barnkonvention och Europarådets ramkonvention

Kommuner i Sverige har inte enbart nationella föreskrifter att förhålla sig till, även på högre instanser finns det bestämmelser om nationella minoriteter. I FN:s barnkonvention finns det särskilda bestämmelser för barn som tillhör en nationell minoritet. De tillsammans med andra medlemmar av sin grupp har rätt till eget kulturliv, religion samt användandet av det egna språket.⁶ Även i Europarådets ramkonvention omnämns nationella minoriteters rättigheter. Konventionen om nationella minoriteter samt minoritetsspråkskonventionen ratificerades år 2000 i Sverige. Minoritetsspråkskonventionen syftar till att skydda Europas kulturella mångfald.⁷

3.1.3 Övergripande mål i Norrköping

I januari 2015 tog kommunfullmäktige i Norrköping beslut om tre målområden, 21 övergripande mål och måluppfyllelse för dem. De övergripande målen uttrycker de politiska prioriteringarna för mandatperioden. Målet är att om en handlingsplan tas fram för sverigefinska

⁴ Föreläsning, Kaisa Syrjänen Schaal, 2015-12-09

⁵ SFS 2009:724; Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, 4 §

⁶ FN, 1989; FN:s konvention om barnets rättigheter, Artikel 30

⁷ Europarådet; Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, 1995

barn, ungdomar och unga vuxna ska den leda till uppfyllelse av mål 13, som lyder följande; ”Norrköpings kommun ska arbeta med jämlikhet och jämställdhet genom att främja lika rättigheter och möjligheter att delta i samhällslivet oberoende av kön, förutsättningar och bakgrund”.⁸

4. Kartläggning

Kartläggningen innehåller följande; tidigare forskning och studier, problemområden, hur andra kommuner arbetar i Sverige med målgruppen, sammanställning av intervjuer samt förslag på kultur- och fritidsaktiviteter.

4.1 Tidigare forskning och studier

4.1.1 Språkets betydelse för identiteten

Trots att finska talas i alla generationer har graden av tvåspråkighet minskat hos tredje- och fjärdegenerationen. De sverigefinska friskolorna menar att nya elevers kunskaper i finska tenderar att vara sämre idag än tidigare elevers.⁹ Fram till 1990-talet fanns det ett flertal kommuner som erbjöd tvåspråkig skolundervisning på finska och svenska. I början av 1990-talet förändrades situationen i och med att skolans huvudmannaskap blev kommunalt. Undervisning på finska är numera bara möjlig i ett fåtal sverigefinska skolor och i ett fåtal kvarvarande kommunala tvåspråkiga klasser.

Det finns en rad olika faktorer på samhälls-, grupp- och individnivå som påverkar förutsättningarna för det finska språket. Sverigefinländare kan själva påverka en del av faktorerna på grupp- och individnivå. Faktorer på samhällsnivå kan exempelvis riksdag, regering, statliga och kommunala myndigheter påverka. Situationen för sverigefinländare, men också de övriga minoriteterna, kan förbättras genom insatser som höjer statusen på språken samt genom aktiv revitalisering.

Forskning visar att språket är viktigt för identiteten, förlusten av ett språk kan innebära svårigheter till att känna en minoritetsidentitet. Forskning visar också att språket är viktigt för barns identitet då det länkar barnet till både familjen och släkten. Det har visat sig att barn klarar sig bäst i skolan och generellt i livet om de har en stark identitetskänsla och medvetenhet om vart de kommer ifrån. En undersökning som gjordes 2013 med sverigefinska barn visade att språket hade en väsentlig betydelse för identiteten.¹⁰

⁸ Norrköpings kommun. ”Målområden, övergripande mål och måluppfyllelse 2015-2018

⁹ Huss, Leena., Syrjänen Schaal, Kaisa. *Sverigefinnarna och det finska språket – en analys av språkbevarande och strategiska vägval*. 2013-03-22, s. 8

¹⁰ Huss, Leena., Syrjänen Schaal, Kaisa. *Tio sätt att stärka barn och unga – ett minoritets- och urfolksperspektiv*. 2014-04-02, s.14

4.1.2 Flerspråkighet

Forskning betonar numera flerspråkighetens fördelar och rekommenderar att barn utöver majoritetsspråket även lär sig sitt minoritetsspråk. Studier som genomförts visar att flerspråkighet bidrar till större kreativitet och större möjligheter att umgås med människor som tillhör olika grupper. Detta i sin tur kan främja den sociala utvecklingen samt ge bättre möjligheter att förstås skillnader och likheter mellan människor och grupper. Det kan i sin tur motverka stereotypa uppfattningar av andra människor och kulturer.¹¹ Rapporten ”*Tio sätt att stärka barn och unga*” pekar på tre viktiga faktorer för hur flerspråkigheten kan utvecklas och behållas. Det handlar dels om möjligheter till att skaffa språkkompetens, den faktorn som samhällsnivån måste bidra med, och dels måste det finnas tillräckligt med möjligheter för att använda språket samt en vilja att använda det.

4.1.3 Tredjegerationsfenomenet

Trots assimilationspolitikens upphörande minskar tvåspråkighet hos den yngre generationen. Vad har fått dem, och vad får fortfarande så många att byta sitt språk mot ett annat? Och omvänt ska inte alla ha rätt att byta språk om det sker av egen fri vilja? Dessa frågor ställer sig Leena Huss i boken ”*Ska vi tala finska?*”.¹² Huss hänvisar till forskaren Nancy Dorian som menar att språkbyten som görs av ”fri vilja” sällan har med verklig valfrihet att göra. En negativ inställning till minoritetsspråk gör att användare slutar tala språket i rädsla om att de och deras barn inte ska klara sig i samhället. Då språkbyternas barn eller barnbarn slutligen nått en trygg samhällslig position börjar de sakna sitt förlorade språk. Det blir svårare för tredjegerationen att lära sig språket om föräldrar inte har pratat språket eller har bristande kunskaper. Huss konstaterar att vuxna borde få tillgång till att lära sig det finska språket. Hon pekar också på att det är viktigt att stärka det finska språket medan det fortfarande används aktivt.¹³

4.2 Problemområden

4.2.1 Vad är egentligen finskhet

Ett viktigt problemområde att belysa är de uppfattningar som finns om vem som är finsk eller inte. Det handlar dels om stereotypiska beskrivningar som skapas i majoritetssamhällen och dels om normer för finskhet som konstrueras av gruppen själva. Marja Ågren, författare av boken ”*Är du finsk eller?*”, menar att den kulturella identiteten skiljer sig mycket mellan generationerna, vilket kan skapa klyftor mellan grupperna.

¹¹ Huss, Leena., Syrjänen Schaal, Kaisa. *Tio sätt att stärka barn och unga – ett minoritets- och urfolksperspektiv*. 2014-04-02, s.24

¹² Huss, Lena, 2010, *Ska vi tala finska? En idéskrift för finskan i Sverige*. s. 40

¹³ Ibid, s. 40-41

Majoritetssamhällets uppfattningar eller normer inom gruppen om vem som är sverigefinsk eller inte kan leda till exkludering inom minoriteten. Därför är det viktigt att förmedla en mer komplex bild om vad finskhet kan innebära och att varje individ själv äger rätten att definiera sin identitet, så kallade självidentifikationsprincipen.

Graden av tvåspråkighet har minskat hos den yngre generationen. Det är viktigt att den yngre generationen inte exkluderas som grupp då detta riskerar att hämma revitaliseringen. Forumen måste anpassas till hur det egentligen ser ut i samhället. Det kan exempelvis handla om att tillgodose information på både svenska och finska för att fånga upp den grupp inom minoriteten som inte talar finska men som ändå vill engagera sig i minoritetsfrågor.

Rapporten ”*Tio sätt att stärka barn och unga*” pekar på vikten av att låta barn och unga känna sig trygga i olika minoritetssammanhang oberoende av sina språkkunskaper. Författarna menar också att det är viktigt för barn och unga att inte blir kritiserade när de talar fel, då finns det risk för att de väljer majoritetsspråket. Barn och unga som har bristfälliga språkkunskaper måste ha tillgång till forum där kraven inte är för höga.¹⁴

4.2.2 Brist på kunskap i samhället om nationella minoriteter

En undersökning som Språkrådet samt Länsstyrelsen i Stockholms Län genomförde under våren 2015 visade att det finns en fortsatt stor okunskap om de fem nationella minoriteterna i Sverige. Resultatet i undersökningen visade att ungefär var tredje person i Sverige inte kände till någon av de fem nationella minoriteterna.¹⁵ Detta är en minskning jämfört med den tidigare mätningen (2010) då 71 procent kunde nämna minst en nationell minoritet, jämfört med 66 procent 2015. 25 procent av befolkningen visste att sverigefinländare är en nationell minoritet.¹⁶

Gällande de nationella minoritetsspråken kunde 65 procent nämna minst ett. Detta är också en minskning i jämförelse med den tidigare gjorda mätningen då 71 procent kunde ange minst ett minoritetsspråk. 28 procent var medvetna om att finska är ett nationellt minoritetsspråk, en minskning med elva procentenheter jämfört med undersökningen från 2010.

4.2.3 Låg representation bland ungdomar i samrådsgrupper

Rapporten ”*Tio sätt att stärka barn och unga*” visar att representationen från unga i kommunens samrådsgrupper är mycket låg, detta trots att den yngre generationen är i majoritet bland sverigefinländarna. Uppskattningsvis

¹⁴ Huss, Leena., Syrjänen Schaal, Kaisa. *Tio sätt att stärka barn och unga – ett minoritets- och urfolksperspektiv*. 2014-04-02, s.24

¹⁵ Språkrådet, Länsstyrelsen Stockholm, 2015. ”Nationella minoriteter 2015, allmänhetens kunskap om och attityd till de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken”. s. 6

¹⁶ Ibid, s.7-8

Kommunstyrelsens kansli

2015-12-18

tillhör 287 515 personer i Sverige tredjegerationens sverigefinländare, ungefär 158 488 tillhör första generationen och 262 926 tillhör andra generationen.¹⁷

Hösten 2012 genomförde sverigefinska ungdomsförbundet en enkätundersökning om ungas representation i kommuner som ingick i ett finskt förvaltningsområde. Resultatet visade att endast tre kommuner hade representanter av ungdomar under 25 år i samråden. I två av kommunerna var två av tio representanter under 25, och i en av kommunerna var en av tio under 25. I hela 24 kommuner fanns det ingen representation från personer under 25 år i samråden.¹⁸ Detta innebär att representationen i samrådsgrupperna inte speglar den faktiska bilden av hur samhället är representerat. Det är viktigt för ungdomar att delta i samrådsgrupper för att aktivt kunna påverka frågor som berör dem.

4.3 Finskt förvaltningsområde i landets kommuner

Det finns från och med den 1 februari 2015 sammanlagt 75 kommuner och 14 landsting/regioner i förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli. Utredningen har varit i kontakt med ett tjugotal kommuner för att undersöka vilka insatser som genomförs för barn, ungdomar och unga vuxna. Svaren från kommunerna indikerar på att det generellt genomförs få riktade insatser för gruppen.

Kommunerna upplever av olika anledningar svårigheter att arbeta med målgruppen. Främsta anledningen tycks vara svårigheter i att ”hitta” ungdomar och unga vuxna. En kommun nämnde problematiken med att det inte finns någon naturlig plattform för sverigefinska ungdomar och unga vuxna att verka i, vilket försvårar arbetet att fånga upp och arbeta med gruppen. Samma kommun menade att det är lättare att fånga upp barn på grund av förhållandet till förskolan. Kommunen konstaterar vidare att unga ofta inte heller är med i samverkansgrupper.

Informationsbrist verkar också vara en vanlig anledning till att insatserna som genomförs inte får den effekt som önskas. En kommun sa att de aktivt inte har förmedlat ut kunskapen om tillgången av bland annat böcker till invånarna i kommunen. Ett flertal kommuner påpekar brister och svårigheter i kommunikationen mellan kommunen och invånarna. En annan anledning till att vissa kommuner inte arbetar med kulturverksamhet för målgruppen är på grund av att de nyligen gått med i finskt förvaltningsområde. Några kommuner har endast varit förvaltningsområde i ett år och då har andra frågor prioriterats såsom äldreomsorg och förskoleverksamhet.

¹⁷ Föreläsning, Kaisa Syrjänen Schaal, 2015-12-09

¹⁸ Ibid, s. 44

De flesta insatser som kommunerna i landet genomför riktar sig generellt till yngre barn i form av barnteater, barnfilmer och läsecirklar. Några få kommuner har gjort riktade insatser för ungdomar i form av film, konstbastu och temadagar. Av de tillfrågade kommunerna var det få som genomförde aktiviteter för unga vuxna. Det fanns inte heller några medvetna strategier för att jobba vidare med frågan. Fem av de tillfrågade kommunerna menade att inget alls gjordes för gruppen barn, ungdomar och unga vuxna.

De allra flesta kommuner har utfört enkätundersökningar i syfte att ta reda på om servicen motsvarar sverigefinländarnas behov. I enkätundersökningarna är representationen låg bland ungdomar vilket försvårar arbetet med att utveckla verksamheten. De allra flesta kommuner konstaterar att det är ett problem, men inga vidare åtgärder har åtagits.

Västerås kommun inledde under sommaren 2015 ett projekt som syftar till att öka kunskapen om kulturell identitet bland ungdomar med finsk bakgrund. Detta för att kommunen på ett bättre sätt ska kunna arbeta tillsammans med och stödja minoritetsungdomar.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att få insatser görs för sverigefinska barn men kanske framförallt för ungdomar och unga vuxna. Kommunerna är medvetna om problemet dock saknas det strategier och metoder för att gå vidare i arbetet.

4.4 Intervjuer – personer med finsk bakgrund

I detta avsnitt redovisas intervju svaren från personer med finsk bakgrund om varför/varför inte de talar det finska språket och vad för slags verksamhet de vill att Norrköpings kommun ska driva. Totalt intervjuades 12 personer, fyra personer som inte talade finska och åtta som talade finska.

4.4.1 *Icke finstalande respondenter*

Sammantaget pekade de intervjuade på en viss förlorad identitetskänsla på grund av att de inte talar det finska språket. De intervjuade nämnde en viss nyfikenhet till den finska kulturen, men upplever svårigheter att ta del av den då de inte talar finska. De menade också på att det idag saknas forum för de som inte talar språket vilket leder till en viss exkludering inom den sverigefinska minoriteten. En respondent uttryckte att tillhörigheten till den sverigefinska minoriteten hade känts större om individen hade talat språket. Personen i fråga trodde inte att de hade så mycket att påverka i exempelvis en samrådsgrupp. Det finns olika anledningar till varför respondenterna inte talar någon finska, de pekar dock främst på brister i skolan. En respondent sa att de själva var tvungen att hitta andra barn som ville lära sig finska i skolan annars kunde ingen undervisning erbjudas. I andra fall var det föräldrarnas bristande kunskaper och svårigheter i att lära barnet språket på egen hand, detta menar i alla fall de intervjuade som har en finsk förälder och en svensk.

En person ansåg att det saknas resurser på samhällsnivå för att värna om minoritetsspråket. Respondenten tycker att samhället borde fånga upp föräldrar och informera dem om deras barns rättigheter i kommunen. En respondent var inte intresserad av att lära sig finska, personen har ingen familj eller släkt kvar i Finland och känner därför inget behov att lära sig språket. Samma person tror att det är viktigt att ha kvar familj eller vänner eller på annat sätt ha starka band till Finland för att språket ska kännas relevant att lära sig. Respondenten anser också att det finns andra språk som känns mer relevanta att lära sig eftersom de har högre status i samhället.

4.4.2 *Finsktalande respondenter*

Alla intervjuade menade att språket på något sätt har betydelse för identiteten, någon konstaterade att det inte behöver vara den primära betydelsen för att känna sig som sverigefinsk.

De föräldrar som har intervjuats menar att kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga element för barnens språkutveckling då det är så få språktimmar i skolan. En respondent menar att det krävs mycket jobb som förälder själv att lära barnen finska, speciellt om bara ena föräldern talar språket. Här intygar ett flertal ungdomar som tillhör andra- eller tredje generationens sverigefinländare att de har tappat språket på grund av majoritetsspråkets dominans i hemmet. Intervjuade föräldrar menar att barnen tappar språket om det inte talas utanför hemmet också. Många av de intervjuade reser årligen till Finland för att barnen ska upprätthålla språket. En person sa:

”Det krävs att vi åker till Finland för att barnen ska kunna upprätthålla finskan på en tillräckligt bra nivå eftersom skolan inte erbjuder det i den utsträckning som vi önskar”.

Många av de intervjuade pekar på att det är viktigt att höja statusen på språket. Det har blivit mer ”accepterat” att prata finska, men de tror att det finns ytterligare åtgärder att göra för att höja statusen på språket.

En av de intervjuade föräldrarna vars barn inte talar någon finska vill att de ska lära sig språket. Majoritetsspråket dominerade i hemmet och barnen lärde sig därför aldrig någon finska. Föräldern känner en viss oro inför framtiden för att barnen inte kommer kunna kommunicera med sina mor- och farföräldrar.

Det framkom under intervjuerna att aktiviteterna måste bidra till barn- och ungdomars utveckling av språket, däremot skiljde sig åsikterna åt gällande språknivån. Några menade att fokus ska ligga på språket och att nivån måste vara hög för att barnen ska utvecklas. Andra ansåg att nivån inte behöver vara hög och att det är acceptabelt att blanda språken, de menar att barn och ungdomar som inte är bekväma med det finska språket kommer tycka det är jobbigt att gå till aktiviteterna om språknivån är för hög. Vissa menar alltså att svenska och finska bör blandas medan andra vill att aktiviteterna endast ska vara på finska. Alla var dock överens om att barnen och ungdomarna måste få vara med och utforma aktiviteterna.

Kommunstyrelsens kansli

2015-12-18

Det framgick under intervjuerna att det är viktigt med bra förebilder för barnen och ungdomarna vid aktivitetstillfällena. Ett flertal föräldrar ansåg att unga vuxna bör hålla i aktiviteterna då barn och ungdomar lättare kan relatera till dem än till äldre.

När det kommer till antalet aktiviteter menar de flesta att en gång i veckan är för mycket, då de allra flesta barn och ungdomar har andra aktiviteter vid sidan av. En till två gånger i månaden är återkommande förslag. En person anser att det borde finnas en mötesplats för ungdomar och unga vuxna med finsk bakgrund att träffas på. Personen tror att det är lättare att få folk att gå på aktiviteterna om det är på samma plats. Åldersanpassade aktiviteter ansåg alla vara av betydelse, dock ser de vinning i att ibland försöka genomföra gemensamma aktiviteter. Detta kan bidra till en större gemenskap mellan åldersgrupperna.

Tammerfors i Finland är en av Norrköpings kommuns vänorter, flera av föräldrarna ser gärna ett ökat samarbete med staden. Ett flertal föräldrar skulle kunna tänka sig att vara med och genomföra aktiviteter vid ett samarbete som gynnar barnens och ungdomarnas språkutveckling och ökat intresse för finsk kultur.

4.3.3 Förslag på kultur- och fritidsaktiviteter

Förslag på kultur- och fritidsaktiviteter som framkom från intervjuerna:

- Finsk matlagningskväll – Ett sätt att ta del av både språket och kulturen. Detta är en aktivitet som både barn, unga och unga vuxna kan delta i.
- Finnkampen – En idrottsdag för barn och ungdomar.
- Teater
- Läsecirklar – En aktivitet som kanske främst riktar sig till yngre barn. Några av de unga vuxna var intresserade att läsa för de yngre. En aktivitet som ger utbyte för båda grupperna.
- Språkresa till Finland
- Film – På Cinema har det under året 2015 visats finska filmer. Detta är något som de gärna vill se mer av. Det önskas diskussioner efter filmen. Diskussionerna måste vara åldersanpassade.
- Spelkväll – Spela dataspel med ungdomar från Finland över Internet. Skapar möjligheter att både tala, läsa men också skriva på finska.
- Temaarbete i skolan om nationella minoriteter – Detta är ett förslag som riktar sig till utbildningskontoret.

5. Analys

I tidigare kapitel har utredningen kartlagt behovet av kultur- och fritidsaktiviteter som främjar utvecklandet av det finska språket för sverigefinska barn, ungdomar och unga vuxna. Kartläggningen bygger på tidigare forskning och studier samt intervjuer. Analysen behandlar de resultat som är viktiga att ta i beaktande för ett fortsatt arbete.

5.1 Varför ska kommunen arbeta med frågan?

För att kunna svara på vad det är för verksamhet kommunen bör bedriva gällande målgruppen bör frågan ”varför” först besvaras. Utredningen visar framförallt på två viktiga skäl till varför kommunen ska arbeta med målgruppen och utvecklandet av det finska språket. Den första aspekten berör upprätthållandet men kanske framförallt utvecklandet av minoriteternas demokratiska rättigheter i kommunen. Kommunen är enligt lag skyldig att arbeta för barn- och ungdomars utveckling av en kulturell identitet och användning av minoritetsspråket. Skyddet av nationella minoriteter och minoritetsspråk är viktigt ur demokratisk synvinkel då minoriteten aldrig själv kan ta makten eller tvinga majoritetsbefolkningen till att acceptera och värna om frågor som berör dem. Minoriteter är i många lägen beroende av majoritetens öppenhet. Om kommuner inte aktivt jobbar med frågan finns det risk att minoriteternas rättigheter försämras och är sålunda ett hot mot gruppens demokratiska rättigheter. Majoriteten har tillgång till väsentliga språkbevarande faktorer på både samhälls- och gruppnivå.

Den andra aspekten i varför det är viktigt att jobba med frågan handlar om att barn och ungdomars språkkunskaper ofta är kopplat till en ökad identitetskänsla. Forskning pekar på att barn och ungdomar klarar sig bäst i skolan och generellt i livet om de har en stark identitetskänsla och medvetenhet om vart det kommer ifrån. Forskning visar också att språket är viktigt för barn och ungdomar då det länkar dem till både familj och släkt. Respondenter i kartläggningen uttrycker en viss oro över att deras barn inte kommer kunna kommunicera med exempelvis sina mor- och farföräldrar. Eftersom språk har en stark koppling till identitet är det viktigt att främja barn och ungdomars språkutveckling.

5.2 Vilka problem står vi inför och vad för verksamhet bör bedrivas?

Utredningen har identifierat olika problemområden som med stor sannolikhet hämmar revitaliseringen av det finska språket. Ett problem berör de stereotypiska uppfattningar om vem som känner sig sverigefinsk eller inte, vilket skapas av både minoritet- och majoritetssamhället. Samtliga respondenter, som inte talar finska, menar att de hade upplevt en större tillhörighet till gruppen om de hade talat språket. Intervjusvaren från respondenterna stärker tesen om att språket är betydelsefullt för vem som är sverigefinsk eller inte, vilket i vissa fall kan tänkas grunda sig i

Kommunstyrelsens kansli

2015-12-18

stereotypiska uppfattningar. Dessa uppfattningar om att man ska tala finska för att vara sverigefinsk kan leda till att personer inte vill delta på kulturella evenemang, aktiviteter eller samrådsmöten. Därför är det viktigt att majoritetsgruppen, men kanske framförallt minoritetsgruppen, öppnar upp för en mer komplex bild om vad det innebär att vara sverigefinsk. Det är viktigt att gruppen som inte talar finska inte exkluderas från övriga minoriteten då detta riskerar att tvåspråkigheten minskar ytterligare.

Intervjuerna som genomfördes visar att det finns en grupp som vill att aktiviteterna endast utförs på finska och en grupp som vill att det genomförs på båda språken. Utifrån utredningens resultat görs bedömningen att evenemang och aktiviteter i så stor utsträckning som möjligt ska genomföras på finska, men att svenska språket också får ta plats i dessa forum. Risken är annars att den grupp som inte talar någon finska eller talar lite finska inte vill delta. Aktiviteter bör dock vara utformade så att det gynnar revitaliseringen av språket. Majoriteten inom minoriteten talar inte någon finska och faktum är att det finns önskemål från denna grupp om att delta i samrådsgrupper och i vissa fall även en önskan om att lära sig språket. Därför måste det finnas en acceptans och öppenhet bland den grupp som talar språket. Det ena behöver dock inte utesluta det andra, de personer som önskar renodlade finska aktiviteter skulle kunna få sådana, men inte i lika stor utsträckning.

Ett annat problemområde som utredningen belyste i resultatdelen var bristen på kunskap i samhället om de nationella minoriteterna. Om majoritetssamhället inte intresserar sig och arbetar kontinuerligt med frågor som berör minoriteten finns det risk att gruppens inflytande minskar. Detta är ett problem som främst bör förebyggas i skolan. I intervjuerna framkom det att brister i skolan bidrar till att tvåspråkigheten bland barn och ungdomar minskar.

5.3 Vad återstår att göra?

Utredningen föreslår att finskt förvaltningsområde tar fram en handlingsplan för året 2016 med aktiviteter för målgruppen. Handlingsplanen bör återkopplas till minoritetsgruppen för synpunkter, detta för att gruppen själva ska ha möjlighet till att påverka frågor som berör dem. Handlingsplanens aktiviteter ska bidra till revitaliseringen av det finska språket, men också leda till ökad kunskap om minoriteter, ökat intresse för kulturen samt bygga en positiv känsla om finskhet. Det är viktigt att revitaliseringsarbetet görs hos barn och ungdomar, om språkkunskaperna inom denna grupp ökar kan språket hållas levande men också växa sig starkare.

6 Bilagor

6.1 Finskt förvaltningsområde Norrköpings kommun

Det finns från och med den 1 februari 2015 sammanlagt 75 kommuner och 14 landsting/regioner i förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli. Kommuner kan själva välja att ansöka om att bli finskt förvaltningsområde. Norrköpings kommun har varit finskt förvaltningsområde sedan 2012. Finskt förvaltningsområde ska i samråd med de finska organisationerna och enskilda i kommunen stötta den finsktalande befolkningen i frågor som berör dem. På Norrköpings kommuns webbplats står det att kommunen ska:

- Informera sverigefinländare om deras rättigheter i enlighet med minoritetslagen
- Skydda och främja det finska språket
- Främja sverigefinländare möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i kommunen
- Främja barns utveckling av en kulturell identitet
- Främja användningen av det finska språket
- Ge sverigefinländare möjlighet till inflytande i frågor som berör dem genom samråd
- Ge den enskilde rätt att använda finska språket skriftligt och muntligt i kontakter med kommunen
- Ge enskilda rätt att få tillgång till äldreomsorg och förskola helt eller delvis på finska¹⁹

6.1.1 Utredning – Norrköpings kommun

Under våren 2015 genomförde finskt förvaltningsområde i Norrköping en undersökning i syfte att utreda hur den sverigefinska minoriteten i Norrköping upplever kommunens anpassning till finskt förvaltningsområde. Undersökningen syftade också till att ge dem som arbetar med nationella minoritetsfrågor i kommunen en översiktlig bild av sverigefinska minoriteters åsikter samt uppfattningar av kommunens arbete, men också för att kunna se vad kommunen kan utveckla inom finskt

¹⁹ Norrköpings kommun; Finskt förvaltningsområde, ”Vad ska finska förvaltningsområden göra?” <http://www.norrkoping.se/organisation/samverkan/finskt-forvaltningssomrade/> 2015-08-31

förvaltningsområde.²⁰ De åtgärder som utredningen presenterade som är relevanta för denna utredning var följande:

- Arbeta i projekt med utvecklandet av fritidsverksamheter för barn och unga som främjar språkutvecklingen
- Hitta kanaler att skapa gemenskap mellan sverigefinska barn och ungdomar²¹

6.2 Rapport – Minoritetspolitikens utveckling 2014

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsammans med Sametinget ett nationellt uppföljnings- och samordningsansvar för Sveriges minoritetspolitik. Stockholms länsstyrelse och Sametinget lämnar årligen ut en rapport till regeringen över hur stadsbidraget till kommuner och landsting i förvaltningsområdena har använts och i övrigt hur lagens intentioner har förverkligats. Undersökningen berör alla fem nationella minoriteter.

I stora drag har de nationella minoriteternas rättigheter förbättrats sedan reformen 2010. Förbättringarna beror på delvis på ökat statsbidrag och ökad information om lagen om nationella minoriteter samt hårdare ansvarskrav gentemot kommuner och landsting. Dock visar rapporten att nivån på insatser som görs i princip är oförändliga från året innan och har i vissa fall även minskat.²² Många kommuner redovisar att de genomfört någon språk- och kulturinsats medan några inte har genomfört några insatser alls. För språkens fortsatta existens menar länsstyrelsen och Sametinget att program som riktar sig till barn och unga är särskilt viktiga. I rapporten redovisas följande åtgärder kopplat till minoritetsspråk:

- Att regeringen ger Skolverket i uppdrag att ytterligare förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk
- Att Skolverket får fortsatt uppdrag att ta fram, utveckla och producera lärverktyg på samtliga nationella minoritetsspråk
- Att regeringen ger Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslerämbetet i uppdrag att harmonisera statistiken kring högre utbildning i de nationella minoriteternas språk och kulturer så att uppgifter om antagning och examinering blir jämförbara²³

²⁰ Bednarek, Nadia. *Utredning kring det Finska förvaltningsområdet i Norrköpings kommun*. 2015-06-04

²¹ Ibid, S. 48-49

²² Länsstyrelsen Stockholm, 2015:6, *Nationella minoriteter – minoritetspolitikens utveckling 2014*, S. 9

²³ Ibid, S. 18-19

6.3 Metodavsnitt

3.1 Avsaknad av kvalitativa studier

Det finns en viss avsaknad av kvalitativa studier som berör barn, ungdomar och unga vuxna. Undersökningar som genomförts av andra kommuner har i många fall använt sig av kvantitativa metoder. Denna metod lämpar sig för att belysa omfattningen om något och fördelen med metoden är att generaliserbarheten är högre än i en kvalitativ studie. Däremot har metoden svårt att svara mer djupgående på frågor som hur och varför, detta då det finns begränsade möjligheter till en tvåvägskommunikation. Många av de studier som utförts har inkluderat hela den sverigefinska minoriteten, det saknas alltså studier som endast riktar in sig på barn, unga och unga vuxna.

3.2 Metod för utredningen

I denna utredning har en kvalitativ studie genomförts, vilket innebär en systematisk genomgång av texters delar, helhet och kontext.²⁴ Studien grundar sig dels i litteraturundersökningar och dels i intervjuer. Kvalitativa studier omfattar vid intervjuer ofta ett litet antal personer, men i gengäld försöker intervjuaren undersöka dessa desto mer djupgående. Den metod som användes under intervjuerna var semistrukturerad intervju. Det innebär att intervjuaren utgår från frågeområden snarare än exakta och detaljerade frågor, detta för att låta personen berätta så mycket som möjligt utan att ledas för mycket av intervjuaren.²⁵ Detta öppnar upp för nya följdfrågor och ny kunskap. En viktig fråga som kartläggningen ville besvara var varför barn, ungdomar eller unga vuxna i andra, tredje- och fjärdegenerationen inte talar finska. Handlar det om otillräckliga resurser på samhälls- och gruppnivå eller snarare om intresset på individnivå? Intervjuer har genomförts med respondenter med finska rötter som inte talar finska, detta för att fånga upp vad det möjligen är som saknas på samhällsnivå. Intervjuer har också genomförts med finstalande personer med finskt ursprung, detta för att kunna besvara frågan vad som har gjort att denna grupp har tagit vid sitt språk.

²⁴ Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wängnerud Lena, 2012, *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, S. 210

²⁵ Hedin Anna, 2011. *Kvalitativ metod – med tonvikt på intervju*. S. 6